

Innspill fra Miljøstiftelsen Bellona til høring om Trygg nedbygging av norske atomanlegg og håndtering av atomavfall (Meld. St. 8), 02. Februar 2021.

Bellona setter pris på muligheten til å gi innspill til Stortingets høring. Vi har fulgt den norske atomindustrien i en årrekke, og vi har arbeidet jevnt for å redusere den risikoen driften har medført. Vi har etterlyst bedre løsninger for lagring av radioaktivt avfall og brukt brensel. I Bellona er vi glade for at oppryddingsarbeidet nå skal i gang, men det krever en lang planleggingshorisont og langsiktig finansiering.

Gamle atomanlegg som drives for lenge øker risikoen for en alvorlig hendelse. Det som hindrer at slike anlegg stenges når de bør, er enkelt sagt to ting: Det koster å rive dem, og man må vite hvordan det gjøres.

Bellona vil fremme tre punkter:

- Behovet for langsiktig og stabil finansiering
- Muligheten til å bygge opp et internasjonalt ledende fagmiljø
- Behovet for sikring av kompetanse

Oppryddingen krever bred enighet og langsiktig finansiering. En del av grunnen til at mange land sliter med å håndtere sine gamle atomanlegg og atomavfallet sitt er at det mangler finansiering for ryddejobben. Dersom industrien selv ikke evner å betale faller ansvaret på staten, slik det nå gjør i Norge. Man bør søke bred enighet om en langsiktig plan i Stortinget, slik at man unngår at arbeidet blir nedprioritert i enkeltbudsjetter.

For sikker håndtering av den norske atomarven anbefaler Bellona at Stortinget ber Regjeringen om en langsiktig finansieringsplan for arbeidet.

Norsk atomopprydding kan bygge internasjonalt kompetansemiljø med potensiale for næringsaktivitet i resten av verden.

Det er et økende antall eldre strømproduserende kjernekraftreaktorer, forskningsreaktorer og andre mindre nukleære anlegg i Europa som snart når den levetiden de er designet for. Fortsatt drift av disse reaktorene utgjør en betydelig risiko. Men stenging er også svært kostbart, anleggene er vanskelige å erstatte, og nedbygging vil være en kjempeutfordring for hvert enkeltland og prosjekt. I Norge er vi nødt til å bygge opp et stort fagmiljø for å gjennomføre nedbygging av våre reaktorer. Men Bellona mener at denne kompetansen ikke bør brukes kun på nedbygging i Norge.

Etter hvert som vi kommer lengre med det norske prosjektet, og enkelte typer kompetanse blir overflødig eller mindre nødvendig nasjonalt, så er spørsmålet: Kan man dele denne unike kompetansen med resten av verden gjennom en norskbasert operasjonssentral for koordinering av sikre nedbyggingsoperasjoner? Et slikt kompetansemiljø vil kunne bidra i nukleære nedbyggingsoperasjoner, men også i andre, komplekse prosjekter for å ta fra hverandre industrianlegg. Samtidig vil man kunne bygge en digital kunnskaps- og kompetansebase for sentrale elementer i et oppryddingsprosjekt, som kan deles med andre aktører og andre land. Gjennom et samarbeid med norske og utenlandske utdanningsinstitusjoner er det mulig å samle mye nøkkelkompetanse med base i Norge.

I et slikt arbeid vil man være avhengig av allerede eksisterende kompetanse ved IFE, og ny, norsk og utenlandsk kompetanse, hos både NND og DSA.

IFE sitter allerede på kompetanse når det kommer til nedbygging, og er blitt utpekt som samarbeidssenter for utvikling og anvendelse av digitale løsninger for nedbygging av kjernefysiske anlegg. NND vil komme til å utvikle en unik kompetanse på mellomlagring, langtidslagring, transport

og håndtering av radioaktivt avfall og brukt kjernebrensel, samt rivning av nukleære anlegg. Disse fagmiljøene kan på sikt brukes til å for eksempel bygge opp en operasjonssentral for nedbygging av nukleære anlegg og håndtering av radioaktivt avfall, som kan håndtere og koordinere slike nedbyggingsprosesser verden over.

Bellona har oppfattet at noen aktører ser for seg å leie inn mye kompetanse i forbindelse med oppryddingen. Vi anbefaler å vurdere hvilke muligheter flere faste ansettelser og et større kompetansemiljø med fast plass i Norge kan skape. Muligheten er der for å gjøre atomoppryddingen til noe mer enn en utgiftspost. Samtidig noterer Bellona at det korteste kapitlet i stortingsmeldingen handler om næringsutvikling.

Bellona anbefaler Stortinget å be Regjeringen om å utrede muligheten for å bygge et internasjonalt ledende dekommisjoneringsmiljø i Norge.

Norge har et godt utgangspunkt i IFE. Det må vi ikke la gå til spille. Stortingsmeldingen beskriver en situasjon hvor ivaretagelse og videreutvikling av den nukleære kompetansen på IFE, er avgjørende. Samtidig sier meldingen at spesialkompetansen om anleggene som IFE sitter på kan bli borte, eksempelvis i forbindelse med at ansatte går av med pensjon. En skriftliggjøring av denne kompetansen er blitt igangsatt.

Bellona er bekymret for at flere ansatte hos IFE som på sikt skal tilbys jobb i NND eller DSA må vente lenge på denne overgangen. Dette øker risikoen for at viktig kompetanse blir borte. Per nå vil ikke NND overta konsesjonen for atomanleggene fra IFE før i 2024.

Bellona anbefaler derfor Stortinget å be Regjeringen om å sikre en raskest mulig overgang eller kompetanseoverføring fra IFE til NND.

I sin tid var Norge blant de første land i verden til å starte en atomreaktor. I Bellona vil vi jobbe for at Norge også blir blant de første landene som rydder opp etter atomindustrien sin.